

Quin origen té la tradició de regalar la mona?

L'existència de la mona entesa com una menja dolça pròpia del dia de Pasqua Florida està documentada almenys des del segle xv, tot i que hom sospita que es remunta a més antic. La forma i composició d'aquest pastís, que la tradició dicta que els padrins han de regalar en aquesta data als seus fillols, ha variat molt amb el temps. Sembla que antigament, quan es feia a casa, tenia forma de tortell i era feta amb pasta de pa, possiblement una mica més pastada i enriquida.

Fins ben entrat el segle xx s'hi posaven ous durs amb la closca pintada, un per cada any de l'infant a qui era lliurada. En alguns llocs, el pastís tenia forma de ninot amb les cames eixarrancades i amb l'ou a la boca o al ventre, fet que alguns han interpretat com la supervivència d'un antic culte a la fecunditat. Les mones actuals del Principat, fetes amb una base de pa de pessic, mantega i xocolata, i adornades amb plomalls, fruita confitada i ous o altres figures de xocolata, no es van començar a fer fins al segle xix.

Costum de bon temps

S'atribueixen diversos orígens plausibles a aquest costum ancestral: de les muníquies, celebracions gregues dedicades a Artemísia; de les pascorals, festes que els pastors romans celebraven amb coques; o de la festa cèltica de Beltene –el primer

de maig–, quan s'ofrenaven tortells rematats amb ous. Etimològicament parlant, les pistes ens porten a l'àrab antic, on per mûna s'entenia un tribut d'arrendament de terres que es pagava amb coques, productes agrícoles i ous durs. D'aquesta llengua hauria passat al llatí, on l'ofrena prengué el nom de monus ('present' o 'ofrena'). En llatí, però, existeix la paraula munda (plural de mundum), mot amb què es coneixen les paneres ornades i plenes d'objectes, particularment coques i pastissos, que els romans ofrenaven a la deessa Ceres durant el mes d'abril.

Actualment, arreu dels Països Catalans continua essent costum menjar algun tipus de coca o pastís exclusiu de Pasqua, sovint de noms particulars: empanades a Mallorca, formatjades a Menorca, flaons a Eivissa... En moltes zones del Principat, però sobretot a la Catalunya Nova i també al País Valencià, està molt arrelat l'hàbit a qualsevol edat d'anar a menjar la mona en grups d'amics al camp, coincidint generalment amb els primers dies del bon temps.

ROGER COSTA. *Sàpiens*, 46 (agost del 2006)

COMPRENC EL QUE HE LLEGIT

1. Senyala des de quan està documentada l'existència de la mona de Pasqua.

- Des del segle XIX.
- Des del segle XV o abans.
- Des de ben entrat el segle XX.

2. Omple els buits o bé subratlla l'element correcte de cada enumeració:

«La mona de Pasqua és _____ característic del dia de _____. És costum que (els pares / els padrins / els avis) regalin la mona (als nens petits / als fills / als fillols). Fa uns quants anys, s'hi posaven _____ amb la closca pintada, (un per cada any de l'infant / un per cada infant de la casa / a voluntat de qui la regalava).»

3. Marca la resposta correcta: Originàriament, es feia...

- ...amb pasta de pa més enriquida.
- ...de mantega i xocolata, adornada amb plomalls i fruita confitada.
- ...amb una base de pa de pessic i ous.

4. Explica quina forma tenia la mona, en alguns llocs, perquè fos considerada símbol de fecunditat.

5. Digues si aquestes afirmacions són certes o falses:

- El costum de menjar la mona està relacionat des d'antic amb la Pasqua.
- És possible que l'origen de la mona provingui de costums grecs, romans o celtes.
- La paraula *mona* prové de la paraula grega *muníquia*.
- És possible que la paraula *mona* provingui del mot àrab *mûna*.

6. Digues algun menjar típic de la Pasqua a les Illes Balears.

7. A quina estació de l'any es regala la mona? Hi ha alguna referència en el text que t'ho indiqui?

8. Digues si les següents afirmacions són certes (C) o falses (F):

- A Roma, es feien ofrenes a la deessa Ceres a finals de la tardor.
- Un dels possibles orígens de la paraula *mona* és un tribut pagat pels àrabs.
- Per a la tradició cèltica, l'u de maig és el dia de la Pasqua Florida.
- Monus* en llatí vol dir *panera*.

9. Explica per què hi ha ous de xocolata, avui dia, a les mones de Pasqua.

10. Coneixes altres festes que se celebrin amb dolços? Quines?
